

BESLUT

SB 902/05

2005-11-30

Dnr: 872/05-30

SAKEN

Ring P1, P1, 2005-07-06, inslag om journalister och opartiskhet; fråga om opartiskhet

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Radio ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Ring P1 är ett direktsänt debattprogram. I det anmälda inslaget samtalade programledaren och en lyssnare bl.a. om journalister som ibland medverkar som gästkommentatorer eller ”tyckare” i andra program. Lyssnaren ansåg att trovärdigheten för journalister med sådana dubbla roller kunde ifrågasättas. Som exempel nämnde han en diskussion om bl.a. EU och de svenska kollektivavtalen i radioprogrammet *Efter Tolv* där *Ring P1*-programledaren deltagit som gäst. I *Ring P1* växlades bl.a. följande repliker angående detta:

(Lyssnare): – Ja, och ett exempel är ju, du medverkade i *Efter Tolv* för någon vecka eller två. Och där pratade man om EU och det var någon som ringde och sa att Japan har ingen egen konstitution och de får inte... och de är inte med i EU. Vad synd det måste vara om Japan. Och då räckte det för dig att säga att det där var så löjligt så jag vet inte vad. (Programledare) – Ja men jag tyckte ju det. (Lyssnare) – Ja, men du förklarade inte varför. Och sen så ringer en kvinna in och säger att ... (Programledare) – Jo, men du, så här är det. Att länder nu också godtar EU:s konstitution det betyder ju inte att deras egen konstitution upphör att existera och därför så var det väl inte, det var ju inte ett riktigt seriöst inlägg i debatten, helt enkelt. (Lyssnare) – Konstitutionerna blir ju sekundära när den börjar gälla. Men det var en kvinna som ringde in efteråt, till exempel, och oroad sig om kollektivavtalen. Och så frågade hon

ju dig om du tycker att kollektivavtal, svenska kollektivavtal ska gälla. Och då slingrade du dig, och ville inte svara på det. Och sen när du då rapporterar om EU i fortsättningen då är det ju lätt att säga.: 'Ja, men Kjell Albin Abrahamsson han är ju en EU-fanatiker. Och det han säger det är ingenting att lyssna på för det är partiskt.' För det blir lite effekten av att man har olika roller. Och inte samtidigt försöker vara objektiv även i dem. (Programledare) – Ja, jag försöker nog vara objektiv också i de sammanhängen, men om inte ens Arbetsdomstolen kan avgöra om detta med kollektivavtalen så är det väl lite mycket begärt att jag ska kunna säga att jo, det är riktigt och det är fel. (Lyssnare) – Tycka kan du ju göra. Det gör du i övriga frågor. Och även i den frågan. Men du kan ju svara nu om du vill. Tycker du att man ska ha kollektivavtal i Sverige? Att de ska gälla? (Programledare) – Nej, det tycker jag inte. (Lyssnare) – Du gör inte det? (Programledare) – Nej.

Lyssnaren hävdade med hänvisning till programledarens ställningstagande att det var övervikt av "EU-fanatiker" som fick komma till tals. Han kritiserade också att makt flyttade från Sverige till EU-nivån. Programledaren anförde att även FN kan fatta beslut som står över nationalstaters lagar. Lyssnaren sa att det då handlade om fördrag "med länder med egna regler". Han avslutade med att säga att journalister måste bena ut sin roller för att bli trovärdiga.

ANMÄLAN

Anmälaren anser att programledarens uttalande att han inte ville att kollektivavtalen skulle gälla var partiskt.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget faller väl inom ramen för programmets syfte att stimulera till debatt och inte strider mot kravet på opartiskhet. SR anför att programledaren i *Ring PI* snarast har rollen som diskussionspartner. Det ingår i programmets förutsättningar att programledaren kan provocera och ibland inta en ståndpunkt för att tvinga fram en argumentation, vilket i sig är en bärande del i *Ring PI:s* innehåll. Då handlar det inte om att programledaren uttrycker en åsikt, utan om ett sätt att förmå lyssnaren/deltagaren att argumentera för sin uppfattning. Därför måste uppdraget att vara programledare för *Ring PI* utformas på ett annat sätt än det gängse. Framför allt måste programledaruppdraget enligt SR bedömas på ett mer problematiserande sätt.

Flera programledare alternerar i *Ring PI* och i det aktuella programmet var det SR:s östeuropakorrespondent som innehade rollen. Han är en för lyssnarna välkänd radoröst och har i sina samtal med lyssnarna ett personligt språkbruk och tonfall som gjort honom omtyckt som programledare. I det aktuella inslaget gav han ett rakt svar på en direkt fråga som ledde vidare till ett meningsutbyte om huruvida det är alltför stor övervikt av "EU-fanatiker" i den allmänna debatten och om vad förslaget till konstitutionellt fördrag

egentligen står för – en diskussion där lyssnaren fick sista ordet. Enligt Granskningsnämndens praxis innebär kravet på opartiskhet att en programledare inte får ta ställning i kontroversiella frågor. SR delar dock den uppfattning som kommit till uttryck i flera av nämndens beslut, nämligen att bedömningen görs lite olika beroende på programmets karaktär.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Enligt bestämmelsen i 7 § i SR:s sändningstillstånd ska programverksamheten bedrivas opartiskt samt med beaktande av att det ska råda en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet i radion. Kravet på opartiskhet tillämpas enligt Granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i programmen kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bl.a. att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Av betydelse för bedömningen är också 12 § i sändningstillståndet som bl.a. ålägger SR att stimulera till debatt.

Granskningsnämnden får besluta att programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (10 kap. 8 § radio- och TV-lagen).

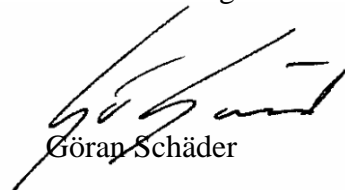
GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att det i ett debattprogram av den typ som *Ring PI* representerar för diskussionens skull måste finnas ett stort utrymme för programledare att föra fram argument för en annan uppfattning än den som hävdas av en inringande lyssnare. Det krav på opartiskhet som gäller för SR innebär dock att en programledare inte ens i ett program som *Ring PI* får framföra sina egna åsikter eller ställningstaganden. Enligt nämndens mening bör alltså en åtskillnad göras mellan den argumentation som kan föras till stöd för en uppfattning och ett uttryckligt ställningstagande för en viss åsikt eller uppfattning. Nämnden anser att det förra men inte det senare ryms i kravet på opartiskhet och i programledaruppdraget för *Ring PI*.

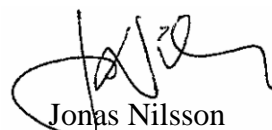
Granskningsnämnden konstaterar att det aktuella uttalandet gjordes i en diskussion om journalisters opartiskhet. Frågan om kollektivavtalens vara eller icke vara togs upp som ett exempel på en fråga som var möjlig att ta ställning i, och var i sig inte ämnet för diskussionen. Granskningsnämnden anser att programledaren med sitt uttalande tog ställning i den kontroversiella politiska frågan om kollektivavtal ska gälla i Sverige. Uttalandet kan enligt nämndens mening inte tolkas som ett försök att föra fram argument för en motsatt uppfattning i fråga om journalisters opartiskhet än den lyssnaren gav uttryck för. Mot den bakgrunden kan nämnden inte finna annat än att inslaget strider mot bestämmelsen i 7 § i sändningstillståndet.

Detta beslut har fattats av Göran Schäder, Pär-Arne Jigenius, Maaret Koskinen (skiljaktig), Lena Adelsohn Liljeroth, Sören Thunell, Annika Åhnberg och Bo Reimer efter föredragning av Jonas Nilsson.

På Granskningsnämndens vägnar

Göran Schäder

Jonas Nilsson

SKILJAKTIG MENING

Ledamoten Maaret Koskinen var skiljaktig. Enligt hennes mening borde beslutet under rubriken Granskningsnämndens bedömning ha följande lydelse.

Programföretagens medvetna policy är numera en ökad interaktivitet i form av allmänhetens medverkan i direktsändning. *Ring PI* sänds i realtid och är dessutom ett debattprogram. I ett sådant sammanhang låter sig programledaren inte längre entydigt och snävt definieras som programföretagets företrädare utan är även en diskussionspartner. I den rollen ingår polemik, vilket inte sällan inbegriper provokativa ståndpunkter i syfte att främja debatten. Uppdraget förutsätter därmed att programledarens personlighet tas i anspråk på ett annat och mer uttryckligt sätt än det gängse. Till saken hör att lyssnaren numera är bekant med olika programledare från andra sammanhang, detta föranlett bland annat av att de inte längre nödvändigtvis är fast anställda av programföretagen. Detta accentueras av att företagets policy gällande medarbetarnas medverkan i andra sammanhang med tiden tycks ha luckrats upp, då ju dessa till exempel kan agera samtalsledare eller debattörer vid olika från programföretaget fristående evenemang.

Sammantaget gör detta att det finns anledning att sätta ljus på det problematiska i att undantagslöst göra en snäv tolkning av opartiskhetskravet i sändningstillståndet, i den mån verkligheten och ett pågående föränderligt medielandskap kan sägas ha sprungit ifrån det. I vilket fall är det rimligt att i det aktuella fallet göra bedömningen utifrån programmets speciella karaktär. I det perspektivet kan programledarens uttalande i det föreliggande fallet lika gärna tolkas som en invit till en vidare diskussion i den aktualiserade frågan, inkluderande argument för och emot. Mot den bakgrunden anser jag inte att inslaget strider mot bestämmelsen i 7 § i sändningstillståndet.

